

(Фајненшел тајмс, 7. 11. 2011)

Како брод ЕУ плови према стенама, тако официре избацују у море. Ове недеље могли бисмо да видимо одлазак двојице премијера: Грчке и Италије. Али, мада политичари могу да долазе и одлазе, европски лидери инсистирају да ће једна ствар вечито опстати – евро. Ниједан самит није комплетан без ритуалне декларације да ће Европа учинити “све што треба” да очува заједничку валуту. Али – те понављане заклетве да ће евро бити спасен указују на једну опасну заблуду.

Евро није сам себи циљ. Заједничка валута је само један инструмент чији је циљ унапређење економског просперитета и политичке хармоније широм Европе. Како се гомилају докази да он чини нешто сасвим супротно, време је да се мисли не само о томе како спасавати евро – него како га избацити, или у најмању руку како омогућити најслабијим члановима да из њега изађу ([allow the weakest members to leave](#)).

Из поноса, страха, идеологије и питања личног преживљавања, европским лидерима је необично тешко да прихвате да је сам евро велики део проблема. Уместо тога, они трагају за другим објашњењима економске кризе. Државе се нису придржавале правила. Лагале су. Европи су потребне нове политичке структуре. Она базука [1] није довољно велика. Тржишта су ирационална. Људи се све више буне.

У свим тим објашњењима се налази по зрнце истине. Али, ниједно не сеже до корена тог проблема. После скоро једне деценије долазимо до открића да је јединствена валутна област која садржи различите државе, са различитим нивоима економског развоја – а и са веома различитим политичким културама – сама по себи фалична.

Евро је помогао не само да дође до кризе, него и да се она криза у Европи ([the crisis in Europe](#)) одржава. Прво: изазвао је драматичан пад интереса на зајмове у јужној Европи, што је охрабривало државе као што су Италија и Грчка да се баце у лумперај позајмљивања. А сада – јединствена валута онемогућава оно што су Италија и остали традиционално користили да се боре против високог нивоа дуговања: инфлацију и девалвацију сопствених валута. Ниједан од тих потеза није био бесплатан, али они су пружали алтернативу “интерној девалвацији” (што је иначе познато као снижавање надница и масовна незапосленост), што баш се сада захтева од Италије, Грчке и већине у јужној Европи.

Глобална финансијска криза је оголила слабости евра. Када се по први пут видело да је Грчка у озбиљним невољама – 2009. године, ЕУ је себи поставила два задатка:

1. Решити грчку кризу, и
2. Убедити финансијска тржишта да је Грчка само изолован случај који нема ничег заједничког са остатком еврозоне.

Ни у једном од тих задатака нису успели.

Економски хаос у Грчкој је сада надограђен и политичким хаосом ([political chaos](#)). У међувремену, за Италију цена позајмљивања непрекидно расте – и то тако да ће то учинити финансије те земље неодрживим. Ако би се Италија, која је седма по величини светска економија, обратила ЕУ Фонду за спасавање – ма чак и ММФ-у, може се десити да једноставно нема тог новца који би јој био довољан. То би било као када би се слон попео на неки чамчић за спасавање.

Финансијска тржишта су намирисала да – иако Грчка јесте екстреман случај – она, ма шта лидери ЕУ причали, није ни јединствен случај. И Италија има многе карактеристике које Грчку чине дисфункционалном: раширено избегавање плаћања пореза, џиновски владин дуг, политички систем заснован на клијентелизму, као и једну нездраву зависност од ЕУ. Јесте да је снага индустрије Италије таква какву Грчка нема ни у сну. Али, зато италијански ексцентрични и непоуздани премијер Силвио Берлускони чини да одлазећи лидер Грчке, Георгиос Папандреу ([George Papandreou](#)) према њему изгледа као Абрахам Линколн.

Грчка и Италија нису једини проблеми. Ирска и Португалија су већ биле принуђене да прихвате вађење из буле – а најновија криза може да их изнова дестабилизује. Јасно се види и слабост Шпаније. Француска није стабилизовала свој буџет још од седамдесетих година и стрепи од губитка своје “AAA” кредитне оцене.

Пред свим тим нарастајућим проблемима, оном друштанцету “које ће учинити све што треба да се спасе евро” преостаје да препоручује решења која делују све мање убедљиво. Ако све иде по плану – тј. после олакшања свог дужничког терета и увођења још оштрије штедње – Грчка би до краја ове деценије смањила свој дуг до нивоа од “свега” 120% бруто националног дохотка. А ово је још оптимистички сценарио. У међувремену, упркос јасним доказима да су државна дуговања у Европи ризична, Италија ће ипак некако успети да убеди финансијска тржишта да јој наставе позајмљивати са каматом од свега 2%, а не са 6,75% и више [као сада]. И – у међувремену ће Европска централна банка наставити да неограничено – “све док треба” купује безвредне државне обвезнице Италије. Ништа од овог не звучи веродостојно.

Са политичке стране је наводно лек на дуге стазе овој еурој бољци фискална унија – права политичка федерација. Али то решење ће изискивати деценије за примену, а то још код ове кризе која сваке недеље све више нараста. Ово коначно решење је у сваком случају само по себи невероватно, ако се види непостојање паневропске солидарности у овом садашњем блаштишту.

Истина је да би растурање евра било ужасно тешко и опасно. Бекство капитала и банкротска у државама које излазе из евра би могле изазвати пад банака. Могло би доћи до економског и политичког хаоса – бар за извесно време.

Нека нова влада Италије са неким економским планом који изгледа веродостојно, могла

би да купи неко време Европи. Али – узимајући у обзир мањкавости у структури евра, та пауза би била кратковечна.

Неки тврде да би растурање заједничке валуте разорило и саму ЕУ. Али та паника носи са собом и ризик да се то и оствари. Она основна европска достигнућа, као што су јединствено тржиште, слободно путовање без граница и сарадња у међународној политици, остварена су и претходила су заједничкој валути, па могу и да преживе њену смрт. Уместо да инсистирају на томе да је растурање евра незамисливо, лидери ЕУ би требало да отпочну са планирањем баш за то.

Превод са енглеског: **Василије Клефтакис**

[\[1\]](#) Прим. прев.: Мисли се на вишеструко повећан Европски фонд за стабилизацију/спасаване (EFSF), кога су лидери ЕУ назвали “базука“, јер ће он, наводно, као базука разнети све проблеме.